

AZS Częstochowa

Środowisko AZS w Częstochowie stanowi swego rodzaju fenomen. Powstało bowiem od razy po wojnie w prowincjonalnym mieście, które nie posiadało żadnych tradycji akademickich, a następnie zachowało niezależność od pobliskich, bardzo silnych Katowic. Chociaż AZS Częstochowa przez wiele lat nie odnosił spektakularnych sukcesów, to jednak długoletnia praca szkoleniowa przyniosła owoce już po 1989 roku w postaci wyników w siatkówce, tenisie stołowym i strzelectwie. Jego historia została opisana w licznych publikacjach niestrudzonego Wiesława Pięty. Niniejszy szkic jest tylko krótkim zarysem tej historii.

Akademicki Związek Sportowy był pierwszą organizacją sportową, jaka powstała w 1945 r. w wyzwolonej spod okupacji niemieckiej Częstochowie. W mieście nie było co prawda żadnej szkoły wyższej, ale funkcjonowały wówczas kursy akademickie prowadzone przez warszawską Szkołę Główną Handlową. Uczestnicy tych kursów zwołali zebranie założycielskie AZS Częstochowa w dniu 8 marca 1945 r. Powołano do życia sekcje: koszykówki, siatkówki, pływania, tenisa ziemnego, lekkiej atletyki i szachów. Początki częstochowskiego AZS były niezwykle trudne, bowiem zabezpieczenie finansowe znajdował on wyłącznie w składkach członkowskich oraz datkach mieszkańców miasta¹.

Gdy w listopadzie 1945 r. wyższe kursy akademickie w Częstochowie zostały rozwiązane, AZS stracił rację bytu. W praktyce samorozwiązał się i przekazał swój majątek do AZS Łódź. Przerwa w historii sportu akademickiego w mieście trwała jednak bardzo krótko, bowiem w tym czasie w Częstochowie powstała Wyższa Szkoła Administracyjno-Handlowa (WSAH). Studenci tej uczelni w styczniu 1946 r. reaktywowali AZS, który rozpoczął swoją działalność od zorganizowania sekcji turystycznej, siatkówki (męskiej i żeńskiej), koszykówki męskiej, lekkoatletycznej i szachowej. Nieco później powstały sekcje: bokserska, szybowcowa i tenisa stołowego. W końcu roku AZS Częstochowa miał 120 zawodniczek i zawodników².

W 1949 r. WSAH została upaństwowiona i przekształcona w Wyższą Szkołę Ekonomiczną. W Częstochowie powstała też druga uczelnia – Wyższa Szkoła Inżynierska, przekształcona później (w 1955 r.) w Politechnikę Częstochowską. W obu szkołach istniały koła Akademickiego Zrzeszenia Sportowego liczące wtedy łącznie 300 członków, czyli prawie połowę wszystkich studentów³. W tym czasie, zgodnie z wytycznymi okresu stalinowskiego, postawiono wyraźnie na

---

1 W. Pięta, *Akademicki Związek Sportowy w Częstochowie w latach 1945-2000*, Częstochowa 2007, s. 31-32.

2 E. Małolepszy, M. Ponczek, *Z dziejów Akademickiego Związku Sportowego w Częstochowie w pierwszych latach po II wojnie światowej (1945-1949)*, [w:] *Z zagadnień akademickiej kultury fizycznej. Na dziewięćdziesięciolecie sportu akademickiego w Polsce*, red. B. Maksimowska, A. Nowakowski, J. Rodziewicz-Gruhn, Częstochowa 1999, s. 86-88.

3 AAN, Ministerstwo Oświaty, sygn. 3166, Sprawozdanie organizacyjne ZG AZS za okres od 1 IV 1949 do 31 VII 1949 r., k. 232.

masowość. W 1952 r. AZS w Częstochowie miał w świetle sprawozdania liczyć już 1276 członków, tj. około 89 % studiujących w WSI i WSE⁴.

Po przemianach 1956 r. zmalał nacisk na masowość, jednak studenci częstochowscy nadal dość licznie, w porównaniu do innych ośrodków, garnęli się do AZS. W roku 1965 Klub AZS Politechniki Częstochowskiej liczył 418 członków, co stanowiło 42 % ogólnej liczby studentów. Uprawiali oni sport w 10 dyscyplinach, z których największą popularnością cieszyły się siatkówka, koszykówka, lekka atletyka, judo oraz kulturystyka i podnoszenie ciężarów⁵.

W marcu 1973 r. powstał Klub Uczelniany AZS w nowej uczelni – Wyższej Szkole Nauczycielskiej w Częstochowie (wkrótce przemianowanej na Wyższą Szkołę Pedagogiczną)⁶. W 1974 r. powołano Klub Środowiskowy, odpowiadający za sport wyczynowy (sekcje uczestniczące w rozgrywkach na poziomie II ligi. Za sport masowy odpowiadały kluby uczelniane WSP i Politechniki. Do sekcji wyczynowych należały: koszykówka mężczyzn i kobiet, siatkówka kobiet i mężczyzn, piłka ręczna kobiet i mężczyzn, strzelectwo, podnoszenie ciężarów i judo⁷.

W następnych latach liczba sekcji i członków Klubu Środowiskowego ulegała jednak zmniejszeniu. W 1978 r. było w nim 298 ćwiczących w 7 sekcjach, zaś w roku 1981 już tylko 152 członków w 3 sekcjach. Klub Uczelniany WSP miał wtedy 138 członków, a Klub Politechniki 344⁸.

AZS Częstochowa położył duże zasługi w upowszechnianiu sportu, lecz nie mógł się pochwalić spektakularnymi wynikami sportowymi. Pierwsze sukcesy odnosił w 1953 r. Wilhelm Szpara, jeden z najlepszych sportowców Częstochowy. Podczas mistrzostw Polski w narciarstwie biegowym w Szczyrku w biegu rozstawnym 4x10 km zdobył brązowy medal. Został również akademickim mistrzem Polski w biegu na 3000 m z przeszkodami. Pewien sukces odniosła sekcja hokeja na trawie, awansując do II ligi, a następnie na krótko do I ligi. W 1958 r. sekcja ta została jednak rozwiązana. Przez pewien okres wizytówką AZS była też sekcja koszykówki, która w 1960 r. weszła do II ligi⁹.

Siatkarze w 1969 r. wygrali rywalizację w kategorii politechnik. W 1972 r. awansowali do II ligi, a w kolejnych sezonach byli bliscy awansu do I ligi. Udało im się to zrobić w 1979 r. Jednakże w debiucie ligowym uplasowali się na dziewiątym miejscu co było równoznaczne ze spadkiem do II ligi. Do ekstraklasy powrócili na dłużej w 1987 r.¹⁰. Mimo tych perturbacji kilku zawodników

---

4 W. Pięta, *Sport akademicki w Częstochowie w latach 1949-1957*, [w:] *Wybrane zagadnienia z organizacji i historii Akademickiego Związku Sportowego. Na 55-lecie AZS w Częstochowie (1945-2000)*, red. A. Nowakowski, Częstochowa 2001, s. 87-88.

5 *Sprawozdanie z działalności w latach 1964-1965*, ZG AZS, Warszawa 1966, s. 15.

6 W. Pięta, *Wychowanie fizyczne i sport w uczelni pedagogicznej Częstochowy w latach 1971-1996*, Częstochowa 1997, s. 73.

7 W. Pięta, P. Pięta, B. Pięta, *Księga jubileuszowa AZS Częstochowa*, Częstochowa 2000, s. 23.

8 *Informator statystyczny 1978*, ZG AZS, s. 4; *Informator statystyczny 1981 rok*, ZG AZS, oprac. H. Hanusz, s. 9, 11.

9 W. Pięta, P. Pięta, B. Pięta, *Księga jubileuszowa AZS Częstochowa*, s. 15-19.

10 <http://azszczestochowa.pl/historia-3/od-improwizacji-do-profesjonalizmu/>

AZS Częstochowa znalazło się w kadrze narodowej. Wiesław Czaja grał w mistrzowskiej drużynie, która w 1974 r. zdobyła złoty medal mistrzostw świata w Meksyku. Trzykrotnie został srebrnym medalistą mistrzostw Europy (1975, 1977, 1979). W 1980 zagrał na igrzyskach olimpijskich w Moskwie, zajmując z drużyną czwarte miejsce. W sumie aż 205 razy wystąpił w reprezentacji Polski¹¹. Do srebrnej drużyny na mistrzostwach starego kontynentu w 1977 i 1979 r. wchodził także drugi siatkarz z Częstochowy – Włodzimierz Kustra.

W drugiej połowie lat 70. azetesiacy z Częstochowy rywalizowali głównie w rozgrywkach szkół wyższych, odnosząc pewne sukcesy. W pionie szkół pedagogicznych zdobywali medale w tenisie stołowym, piłce nożnej, siatkówce kobiet, piłce ręcznej i lekkiej atletyce. We współzawodnictwie politechnik najlepsi okazali się siatkarze, lekkoatleci i judocy. W rywalizacji seniorskiej postępy czynili tenisiści stołowi, wchodząc w 1978 do II ligi, a jeszcze większe tenisistki, awansując w 1989 r. do I ligi¹².

Transformacja gospodarcza i wycofanie się państwa z dotowania stowarzyszeń kultury fizycznej doprowadziły do zapaści finansowej w klubie. Konieczne było poszukiwanie sponsorów, np. siatkarze występowali jako AZS Yawal Częstochowa. W częstochowskim środowisku AZS ograniczono działalność do trzech sekcji: siatkówki męskiej, tenisa stołowego kobiet i mężczyzn, strzelectwa, które stały się w praktyce autonomiczne. Kontynuowano ją za to z pewnymi sukcesami.

Dekada lat 90. to pasmo sukcesów siatkarzy z AZS Częstochowa. W tym okresie rywalizowali głównie z AZS Olsztyn o prymat w polskiej lidze. Po raz pierwszy zdobyli mistrzostwo Polski w 1990 r. W latach 1990-2012 łącznie 16 razy stawali na podium, w tym sześciokrotnie na najwyższym stopniu. W 1991 r. pięciu zawodników AZS Częstochowa (Marek Olczyk, Andrzej Solski, Andrzej Stelmach i Krzysztof Stelmach) miało swój walny udział w zdobyciu przez Polskę złotego medalu na Uniwersjadzie w Sheffield. Dwa lata później w srebrnej drużynie uniwersjadowej grało aż 6 siatkarzy z Częstochowy: Andrzej Solski, Andrzej Stelmach i Krzysztof Stelmach, Adam Kurek, Radosław Panas, Andrzej Szewiński¹³.

Na igrzyska olimpijskie do Atlanty w 1996 r. pojechało aż sześciu siatkarzy z Częstochowy, ale zajęli odległe 12 miejsce. Lepiej powiodło się polskim siatkarzom rok później, gdy zdobyli mistrzostwo świata juniorów. W zwycięskiej ekipie grali częstochowianie: Piotr Gruszka, Łukasz Kruk i Dawid Murek¹⁴. Na igrzyskach w Atenach w 2004 r. wystąpił Arkadiusz Gołaś. Cztery lata później w Pekinie w skład polskiej drużyny, która zajęła piąte miejsce, wchodził: Krzysztof Gierczyński, Marcin Wika i Paweł Woicki. Natomiast Piotr Nowakowski zagrał w reprezentacji

---

11 B. Tuszyński, H. Kurzyński, *Leksykon olimpijczyków polskich...*, s. 865.

12 W. Pięta, P. Pięta, B. Pięta, *Księga jubileuszowa AZS Częstochowa*, s. 25, 48.

13 B. Korpak, *Akademicki Związek Sportowy w Trzeciej Rzeczypospolitej*, s. 84, 352, 356.

14 W. Pięta, P. Pięta, B. Pięta, *Księga jubileuszowa AZS Częstochowa*, s. 48.

narodowej, która w 2009 r. wywalczyła złoty medal mistrzostw Europy¹⁵.

Dzięki zabiegom organizacyjnym i szkoleniowym trenera Wiesława Pięty, do krajowej elity weszły tenisistki stołowe z Częstochowy. Zajmowały wysokie pozycje w I lidze. W 1996 r. pierwsze medale (srebrny i brązowy) w mistrzostwach Polski seniorek zdobyła Paulina Narkiewicz. W 1997 r. podopieczne W. Pięty wywalczyły tytuł wicemistrza Polski oraz Puchar Polski. Rok później zdobyto już trzy złote medale: Jolanta Pękała i Lucjan Błaszczuk (gra mieszana); Jolanta Pękała i Paulina Narkiewicz (gra podwójna) i Paulina Narkiewicz w grze pojedynczej. Na akademickich mistrzostwach świata w Sofii w 1998 r. Paulina Narkiewicz w parze z Wiolettą Matus (Bronowianka Kraków) wywalczyła brązowy medal w grze podwójnej¹⁶.

W latach 2000-2015 pingpongistki AZS Częstochowa indywidualnie zdobyły w sumie pięć złotych medali, osiem srebrnych i sześć brązowych. Drużynowo wywalczyły dwa srebrne i cztery brązowe medale. Sześciokrotnie zdobywały też Puchar Polski. W składzie drużyny wyróżniały się: Paulina Narkiewicz, Xu Jie, Agata Pastor, Anna Smykowska, Patrycja Molik, Weronika Walna, Katarzyna Ślifirczyk¹⁷.

W latach 90. zaczęły się także sukcesy sekcji strzeleckiej AZS Częstochowa, specjalizującej się w pistolecie automatycznym. Sekcja występowała pod szyldem AZS LOK (Liga Obrony Kraju). Od 1993 r. medale mistrzostw Polski, mistrzostw Europy Juniorów i akademickich mistrzostw Europy zdobywała Anna Trąbska. W 1998 r. zespół AZS LOK Częstochowa zdobył brązowy medal w drużynowych mistrzostwach Polski¹⁸. W latach 2000-2005 Alicja Trąbska wywalczyła w sumie trzy srebrne medale mistrzostwa Polski, zaś najwybitniejsza zawodniczka Alicja Ziaja (w karabinku pneumatycznym) aż siedem złotych krążków, pięć srebrnych i trzy brązowe¹⁹. Alicja Ziaja ma na swoim koncie także drużynowy srebrny medal akademickich mistrzostw świata w 2003 r. oraz srebrny medal mistrzostw Europy w 2008 r.

Do czołówki krajowej zaliczała się również sekcja podnoszenia ciężarów AZS Akademii Jana Długosza w Częstochowie. W mistrzostwach Polski Łukasz Grela zdobył jeden złoty i osiem brązowych medali; Dominik Kwapisz jeden srebrny i dwa brązowe; Sandra Spyra trzy srebrne; Kamil Szczepanik dwa brązowe²⁰.

W latach 90. powstawały w Częstochowie kolejne kluby AZS w nowych uczelniach: Wyższej Szkole Języków Obcych i Ekonomii, Wyższej Szkole Zarządzania, Centrum Języków Europejskich. Ponadto, jako pierwszy w Polsce, zaczął działalność AZS w Wyższym Seminarium

---

15 W. Pięta, *Działalność Organizacji Środowiskowej Akademickiego Związku Sportowego w XXI w.*, [w:] *Z dziejów wychowania fizycznego, sportu i turystyki w Polsce i Europie*, red. J. Kosiewicz, E. Małolepszy, T. Drozdek-Małolepsza, Częstochowa 2016, s. 231-232.

16 W. Pięta, *Z dziejów Akademickiego Związku Sportowego – tenis stołowy (1928-2008)*, s. 59-61.

17 W. Pięta, *Działalność Organizacji Środowiskowej Akademickiego Związku Sportowego w XXI w.*, s. 230.

18 W. Pięta, P. Pięta, B. Pięta, *Księga jubileuszowa AZS Częstochowa*, s. 39, 48.

19 W. Pięta, *Działalność Organizacji Środowiskowej Akademickiego Związku Sportowego w XXI w.*, s. 230.

20 Ibidem.

Duchownym. Następnie dołączyły kolejne uczelnie: Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Turystyki oraz Akademia Polonijna. W 2006 r. Organizacja Środowiskowa AZS w Częstochowie zrzeszała 844 członków w 53 sekcjach²¹.

Akademicki Związek Sportowy ma największy krajowy i międzynarodowy dorobek medalowy ze wszystkich klubów sportowych Częstochowy. Odegrał też ważną rolę w kształceniu instruktorów (tenis stołowy, podnoszenie ciężarów) i sędziów (piłki siatkowej, piłki koszykowej i tenisa stołowego) oraz akademickiego organizatora sportu. Absolwenci tych kursów prowadzą dzisiaj zespoły pierwszoligowe i sędziują w mistrzostwach świata i Europy.

Bibliografia:

M. Hrehorów, *Wspomnienia. Tworzenie klubu AZS przy WSAH w Częstochowie*, Częstochowa 2008.

E. Małolepszy, M. Ponczek, *Z dziejów Akademickiego Związku Sportowego w Częstochowie w pierwszych latach po II wojnie światowej (1945-1949)*, [w:] *Z zagadnień akademickiej kultury fizycznej. Na dziewięćdziesięciolecie sportu akademickiego w Polsce*, red. B. Maksimowska, A. Nowakowski, J. Rodziewicz-Gruhn, Częstochowa 1999.

W. Pięta, *Akademicki Związek Sportowy w Częstochowie w latach 1945-2000*, Częstochowa 2007.

W. Pięta, *Działalność Organizacji Środowiskowej Akademickiego Związku Sportowego w XXI w.*, [w:] *Z dziejów wychowania fizycznego, sportu i turystyki w Polsce i Europie*, red. J. Kosiewicz, E. Małolepszy, T. Drozdek-Małolepsza, Częstochowa 2016.

W. Pięta, *Sport akademicki w Częstochowie w latach 1949-1957*, [w:] *Wybrane zagadnienia z organizacji i historii Akademickiego Związku Sportowego. Na 55-lecie AZS w Częstochowie (1945-2000)*, red. A. Nowakowski, Częstochowa 2001.

W. Pięta, *Wychowanie fizyczne i sport w uczelni pedagogicznej Częstochowy w latach 1971-1996*, Częstochowa 1997.

W. Pięta, P. Pięta, B. Pięta, *Księga jubileuszowa AZS Częstochowa*, Częstochowa 2000.

---

21 *XXII Zjazd Akademickiego Związku Sportowego. Sprawozdanie z działalności w latach 2006-2007*, Poznań 2007, s. 37.